

Innledning

Konvensjonelt og kulturelt sett har vi nylig passert et årtusenskifte. Men se om ikke Baudrillard tross alt får mest rett, han som skrev, med karakteristisk overdrivelse, *L'an 2000 ne passera pas* – År 2000 kommer ikke til å inntreffe. Inntreffetheten pr. konvensjon lar seg kanskje ikke benekte, men har noen merket noen *vesentlig* endring i dette nye året, bortsett da fra hastemte forhåndstaler og kanskje en litt mer enn vanlig heftig nyttårsaftensfest? Et år aldeles som alle andre så langt, om ikke gråere enn vanlig. I London sitter Blair med skjegget i sin Millenniumdome. Tanken går til antropologen Daniel Miller som hevder at de fleste salgsframstør i våre dager slår feil¹. Kanskje i dristigste laget som generalisering, men vi kan vel slå fast at som salgsframstøt, media- og PR-kampanje osv. så har ”år 2000” og ”millenniumskiftet” så langt vært flopper av de større.

Nå har jo Østerberg og Sartre riktignok lært oss at ”man ikke skal redusere forandringen til identitet”, men det utelukker ikke at motsatt feilslutning også er mulig, det å mista kontinuitet for brudd. For den kritiske sosiologien som *Sosiologisk årbok* bekjenner seg til passer dette bra. Vi er selvsagt for brudd, men ikke hva brudd som helst, og slett ikke slike som gir seg ut for brudd med stor ståhei, men uten at

¹ Se hans *A theory of shopping*, Polity press 1998.

noen forandring skjer. Vi minner om Horkeheimer og Marcuses klassiske formulering fra 1937 "The critical theory of society takes as its object Men as producers of their total historical life form". Dobbel dose sjampanje og fyrverkeri endrer på ingen måte vanlige menneskers produksjon av deres – av vår – totale historiske livsform.

Det gjør selvsagt heller ikke artiklene i årets første halvbind av *Sosiologisk årbok*. Men det ligger en forskjell, ikke bare i det at vi tenker på lang sikt, som de gamle sa "dråpen uthuler steinen, ikke ved kraft men ved ofte å falle". Selv om dråpenes kilde til tider synes å svinne, gjelder det at så mange som mulig forholder seg til det kritiske faktum at alt for mange mennesker alt for liten innflytelse på sin – på vår – totale historiske livsform. Det gjelder med tiden å bidra til å omgjøre dette – *refacere factum*.

Men til saken, foreliggende årbok. Vi åpner med Joe Feagins artikkel som kritiserer nordamerikansk sosiologi for scientistisk formalisme som skyr sosialt engasjement og dessuten ikke sjelden røper slett skjult rasisme. Feagins ord har vekt, ikke bare fordi han har lang erfaring som forsker i by- og rase-problemer – han er også ny president i ASA, USAs sosiologforening. Robert Priddys gamle seminarinnlegg er en underfundig kritikk av samfunnsvitenskapene som grunnleggende beslektet med byråkrati, som prediksjon betraktet forbløfende treffsikker tretti år etter. Olve Kranges erfaringer om overgangen fra kritisk student til forsker i instituttsektoren er på den ene siden nesten et case in point, på den andre en tiltrengt oppmyking av studentkritikkens mer unyanserte sider.

Roar Hagens artikkel er et innlegg fra siste vinterseminar, en forsvarstale for det kritiske potensialet i "høyreanakisten" Niklas Luhmans sosiologiske teorier, bl.a. om "et samfunn uten individer".

Neste gruppe artikler har på litt forskjellig vis det til felles at de viser ut over den tradisjonelle kultursosiologien over mot det gamle sentralsosiologiske grunntema – den sosiale ulikhet. Den ytrer seg

selvsagt også kulturelt, men vi mener det er en uheldig tendens til for skarp arbeidsdeling mellom kultur- og struktursosiologer, hvor det første stundom har tendert i retning av en ufarlig enklave der faglige bråkmakere kan stille med sitt uten å gjøre skade. Elstad fokuserer på det klassiske med hovedvekt på helse som avhengig av sosial bakgrunn og viser at forskjellene fortsatt er betydelige. Wengshoel, Fangen og Alghasi tar alle opp sider ved sosial ulikhet som bunner i etnisitet og migrasjon, og ulike slags respons på dette. Wengshoel viser hvordan det er små (men avgjørende?) forskjeller mellom rasister og antirasister, f.eks. i spørsmålet om hva som er riktig forståelse av nasjonalisme. Fangens artikkel, en bearbeidet utgave av hennes doktorgrads-forelesning, er en utdypning av den radikale nasjonalismen slik det kommer til uttrykk i nynazistiske miljøer. Alghasi tar opp innvandrerdebatten slik TV-mediet har utformet den.

Jordheim Larsens bidrag sammenligner Sigurd Skirbekks og Zygmunt Baumans syn på modernitet, etnisitet og migrasjon, med en bredde, nøkternhet og klarhet i konklusjonene som avtvinger respekt. Artikkelen bygger på en mellomfagsoppgave.

Larsens artikkel danner samtidig en overgang til en siste gruppe bidrag med mer rene bokomtaler. Bale og Pålshaugen skriver seg begge fra et litteraturviterseminar som tok for seg Dag Østerbergs siste store bok, *Det moderne*. Bale kritiserer særlig hans tanker om den såkalte "friromsestetikken" – om kunst og kultur må befinne seg i en slags enklave hvor alle slags bisarre ytringer blir tålt, men bare som i siste instans underordnet den hegemoniske moderne rett og moral – og påpeker mulige unntak. Pålshaugen slår an en mer personlig tone og ender opp med betraktninger om det moderne som tvetydig, bl.a. når det gjelder forholdet kropp og språk, et tema blant flere Otnes på sin måte følger opp i en mer konvensjonell type omtale av samme bok.

Til sist to bokomtaler, en av historieprofessor Anne-Lise Seip om Bodil Stenseths nye Eilert Sundt-biografi som bl.a. får

Innledning

karakteristikken hagiografi – helgenbeskrivelse. Avslutningsvis Olav Kasin om Erik Oddvar Eriksen og Jarle Weigårds nye Habermas-introduksjon – det mest leselige som hittil er utgitt om emnet på norsk.

Vi skylder til sist å unnskyld oss for en forglemmelse fra forrige halvbind: Det franske forlaget NRF Gallimard ga oss velvilligst sin tillatelse til gratis å trykke vår oversettelse fra Michel Foucaults fire binds *Dits et écrits*, mot å opplyse om dette, pluss at vanlig copyright selvsagt fortsatt er det nevnte forlagets. Vi beklager!